

Comprendre Simenon, comprendre el país

per Montserrat Bacardí

Simenon i la connexió catalana Xavier Pla

Xavier Pla, **Simenon i la connexió catalana**. Tres i Quatre, València, 2007.

Comencem pel final. Aquest és un molt bon llibre. I un llibre que crida l'atenció, si més no en el món editorial català. Crida l'atenció per diverses raons. En primer lloc, perquè és un assaig en el sentit genuí del terme, en el qual l'exposició d'uns fets camina estretament lligada a la veu de l'autor. En segon lloc, perquè aborda la presència d'un escriptor estranger –Georges Simenon– i d'un gènere –la novel·la policíaca– en les lletres catalanes al llarg de gairebé tot el segle XX. En tercer lloc, perquè fa plausible la «reconstrucció

cultural» (l'expressió és del mateix Xavier Pla) de l'exili i la postguerra, especialment, amb una mirada tan lateral com inèdita. A l'últim, sobresurt per l'interès que palesa per la indústria editorial: pels editors, els traductors, els dissenyadors, els llibreters, els contractes, els tiratges, els preus o les campanyes de promoció.

És ben cert que aquest darrer aspecte, en els últims anys, ha estat objecte d'alguns estudis d'envergadura diversa i, sigui com sigui, de valor notable. Rere el mestratge dels treballs de Joan Fuster, Albert Manent o Francesc Vallverdú, Manuel Llanas basteix una història de *L'edició a Catalunya*, de la qual ja han sortit publicats els primers cinc volums (2002-2006), que abracen des del segle XVI fins a 1975; només falta el darrer per a completar un projecte magne, ineludible. Així mateix, dues monografies han obert camí en la manera d'estudiar el sector editorial i les seves implicacions en un període concret: *Editorial Nova Terra (1958-1978)*. Un referent (2004) de Dolors Marín i Agnès Ramírez, i *Editar la memòria. L'etapa resistent de Pòrtic (1963-1976)* (2006) de Mireia Sopena. El plantejament de Xavier Pla, en aquest sentit, és força distint. La seva aproximació a l'editorial Albor, creada per Ferran Canyameras el 1942, es posa al servei de la tasca de publicació de l'obra de Simenon, amb la particularitat, però, que aquest va ser el gran negoci de l'empresa, gairebé l'únic, si descomptem la mitja dotzena de llibres

de bibliòfil impresos a París entre 1943 i 1949. Pla ha sabut treure partit de dues fonts documentals imponderables per a retratar l'empenta de Canyameras i les limitacions del país: d'una banda, la correspondència amb Georges Simenon, una seixantena de cartes en bona part inèdites, preservades a l'arxiu de Terrassa, que donen fe d'un pacte entre cavallers prou generós per totes dues bandes; de l'altra, els informes de censura, conservats a Alcalá de Henares, que evidencien les retallades i les desautoritzacions que van sofrir les novel·les de Simenon per part d'un règim aterrit i aterridor.

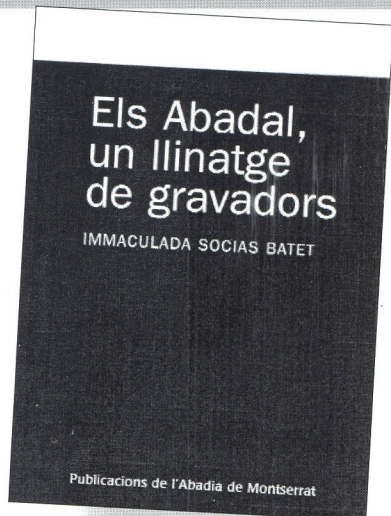
Per mitjà de seqüències no gaire extenses (si fa no fa es corresponen amb la distribució dels capítols), Xavier Pla ens proporciona un veritable film d'una època immersa en la misèria –social, moral, intel·lectual...–, no exempta, tanmateix, de grandesa, d'obstinacions i de gestes de franc tiradors. Així, a part de Ferran Canyameras, Sebastià Gasch, Carles Sentís, Carles Soldevila, Ricard Giralt Miracle o els Aymà editors també van fer possible que, d'una manera o altra, Simenon arribés a Catalunya els anys quaranta. Potser aquesta part, la segona, és la més reeixida del llibre, perquè constitueix un edifici ben travat, en què cada pedra encaixa amb les altres. Posseeix, a més, la facultat de crear la sensació que els esdeveniments exposats poden fàcilment extrapolar-se a altres conjuntures culturals de la postguerra, de manera que, sense pretendre-ho, *Simenon i la connexió*

Textos i estudis
de cultura catalana

NOVETAT

Els Abadal, un llinatge de gravadors

IMMACULADA SOCIAS BATET

Un estudi minuciós, il·lustrat amb un bon nombre de gravats, de l'obra gràfica corresponent als segles XVI i XVII d'una família molt important, nascuda a partir del taller de Pere Abadal a Moià (1650-1684) i posteriorment bifurcada per diferents zones del país (Igualada, Manresa, Mataró, Puigcerdà i Barcelona).

Publicacions de l'Abadia
de Montserrat

Tel. 93 245 03 03.
E-mail: comanda@pamsa.cat.
www.pamsa.cat.

catalana resulta un llibre pedagògic. En la primera part l'autor esbossa els precedents de l'interès per la novel·la policíaca en terres catalanes, i posa de manifest les contribucions d'Eugeni d'Ors, Ramon Esquerra o Josep Pla. En la darrera, que abasta dels anys cinquanta ençà, la de l'editor Caralt, Jaume Canyameras fill, Josep M. de Sagarra, Rafael Tasis, Maurici Serrahima, Joan Vila Casas, Manuel de Pedrolo, Maria-Aurèlia Capmany, Josep M. Espinàs o Joan de Sagarra. Com adverteix en el pròleg, es tracta de «modestos exercicis d'admiració», de vegades, val a dir-ho, un pèl forçats o amb un punt d'efectisme, no sempre igual de condescendents i amb algun oblit si més no curiós, com el de l'únic assaig en català sobre l'escriptor belga: *De Simenon a Maigret* (1989) de Josep Faulí, només mencionat en la presentació i qualificat de «llibre meritori». De fet, potser també pot considerar-se un mèrit de l'assaig de Xavier Pla saber infondre una mena de *glamour*, de mitificació, als personatges que passen per les seves pàgines. Calen bastants dots narratius i estilístics per a aconseguir-ho.

En qualsevol cas, resulta estimulante resseguir la petja de Simenon en escriptors catalans amb una obra tan diferenciada, perquè ens proporciona noves claus per a llegir-la, encara que siguin secundàries. Els treballs de recepció de les literatures estrangeres –ha estat prou repetit– resulten indispensables per a conèixer la pròpia. En aquest àmbit, a casa nostra hi ha massa terreny per a córrer. Necessitem, sí, anàlisis de detall d'influències, però també visions panoràmiques de relacions d'escriptors, com la que ara ens ofereix Pla. Tal vegada l'academicisme a ultrança ha foragitat aquesta manera de fer història literària. Tal vegada els coneixements fragmentats d'avui dia ho fan més difícil. L'alta divulgació ha estat engolida pels dos extrems: per les notes a peu de pàgina i per les gasetilles. Entremig, ha quedat un espai immens per a cobrir.

Simenon i la connexió catalana s'hi situa amb comoditat, i fins amb brillantor, en aquest espai d'entremig. És, no cal dir-ho, bàsicament el de l'assaig:

gènere que «aborda d'una manera lliure i no especialitzada els problemes més diversos amb voluntat de creació literària», segons la definició del diccionari de l'Institut, i que etimològicament, segons Coromines, significa «acte de pensar (alguna cosa)». Xavier Pla defuig l'erudició positivista, sense renunciar a la precisió i a l'exigència documental (quina enveja ens provoca –dit sigui de passada– la recerca al Centre d'Études Georges Simenon de la Universitat de Lieja, on es conserva tot el material que ha generat l'escriptor arreu del món). El que pretén, per damunt de tot, és explicar una història, amb la propietat que confereix el fet d'haver-hi reflexionat i d'haver-se'n imbuït del dret i del revés. Explicar-la per entendre-la i per fer-la entendre i, de retruc, per interpretar-la, que no pas judicar-la, com informa des del mateix títol de la presentació, «Comprendre i no jutjar». En aquest procés expositiu no resulta gens menyspreable la «voluntat de creació literària». Ja ho avançàvem: Pla domina el registre, el to i els recursos de l'assaig i se serveix d'un estil fluent i clar, però no transparent. Mai no desisteix de fer sentir la seva veu, ni des del punt de vista lingüístic, com tampoc de buscar la complicitat del lector. En alguns capítols aquests trets es posen especialment de manifest, com en l'epíleg o en els que apareixen en cursiva, fruit d'un espectacle teatral basat en la novel·la *Les mémoires de Maigret*, els quals compleixen la funció d'aportar les dades necessàries sobre l'escriptor per a seguir amb comoditat l'estudi i per a suscitar una certa fascinació pel personatge. I és que la varietat de materials amb què és construït el llibre (correspondència, memòries, dietaris, articles, entrevistes, informes...) acaba de fer-lo amè i profitós.

Simenon i la connexió catalana, premi d'assaig Joan Fuster 2006, ofereix més del que el títol pot fer pensar. És un molt bon llibre que ens ajuda a entendre el país.